

Svar till Beck-Friis

Beck-Friis framhåller en viktig sak, nämligen att exportsubventioner redan förekommer i Sverige. Många andra, vars hjärtan klappar just för svenska exportintressen, har haft svårt att erkänna detta faktum.

Men Beck-Friis har svårare att finna sig till rätta i verkligheten, när det gäller att inse att exportsubventioner inte kan motiveras så snart importöverskott föreligger. Istället tar han steget fullt ut och utnämner exportsubventioner till det *bästa* medlet att korrigera dagens underskott i betalningsbalansen. Dessutom menar han att exportsubventioner skulle ha en värdefull multiplikationseffekt, öka konkurrenskraften genom längre serier och ge det bästa biståndet i form av subventionerad u-landsexport.

Låt oss titta i korthet på Beck-Friis lista över exportsubventionernas viktigare "fördelar":

1) *Låg kostnad i relation till effekten.* "Förklaringen" tycks vara att exporten ökar med belopp som "5 à 10 gånger överstiger kostnaden för subventionen" (vad nu de siffrorna kan komma ifrån). Denna "fina multiplikationseffekt", som inte skulle gälla för subventioner av hemmamarknadsproduktion, tycks sammanhålla med att Beck-Friis tror att en exportaffär, som förverkligas vid, säg, 10 procents subvention, ger landet 10 gånger mer än subventionskostnaden.

Detta resonemang bottnar i en brist som Beck-Friis tyvärr tycks dela med många andra, nämligen bristen på insikt att båda slagen av subventioner ger (a) sysselsättningstillfällen och (b) varuförsörjning (via import respektive via ökad tillgång på inhemskt producerade varor). Export är inte något unikt välståndsskapande medium.

2) *Exportsubventioner förbättrar betalningsbalansen.* Detta är möjligen bra vid importöverskott, men dåligt annars; observera att diskussionen i huvudsak gäller *permanent* exportsubventioneringssystem (t ex via exportkreditgarantier), dvs system som verkar i alla väder. Vid *tillfälliga importöverskott* finns alternativ såsom importminskning, trots vad Beck-Friis har att säga om våra "oumbärliga" behov av olja och kaffe. Vid bestående importöverskott måste vi justera konkurrensvillkoren mellan Sverige och utlandet, dvs ändra växelkurserna (direkt eller via en anpassning av den relativa inflationstakten), trots Beck-Friis' påstående att "man föredrar ... andra möjligheter".

3) *Exportsubventioner ökar sysselsättningen.* (Nu börjar man undra vilken effekt Beck-Friis avsåg under den första punkten – tydligen någon annan effekt än på betalningsbalans och sysselsättning.) Först måste pliktskyldigt framhållas, trots att det kan anses kätterskt, att

en tendens till ökad sysselsättning i sig inte är något positivt. Det krävs att man visar att exportsubventioner *bättre än andra medel* ökar sysselsättningen *där och när arbetslöshet annars skulle föreligga*.

4) *Exportsubventioner kan utnyttjas för att binda bistånd, vilket är en fördel ... i u-landssammanhang*. Inte för u-länderna i alla fall, om man jämför med obundet bistånd. Och den icke-existerande fördelen *för Sverige* dubbelräknas här för andra gången.

Med detta tar jag inte, som Beck-Friis vill påskina, avstånd från "praktisk utrikeshandel" (vad nu det skulle innebära). Jag tar inte ens avstånd från alla former av exportsubventioner (Beck-Friis har problem också med att läsa innantill). Däremot tar jag avstånd från de tyvärr

mycket vanliga påståendena att export är överlägsen hemmamarknadsproduktion, att ökad export utan vidare är värt särskilda uppoffringar, och att inga sakskaäl behöver ges för exportsubventioner. Att omvärlden ger exportsubventioner är inte ett sådant skäl.

På en punkt kan Beck-Friis ha rätt — att det råder politisk enighet i Sverige och Västeuropa till förmån för exportsubventioner. Den enigheten kan, om den består, bli ödesdiger för Sverige och andra länder, vars välstånd i hög grad är beroende av en oreglerad utrikeshandel.

*Peter Bohm**

* Författaren är professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet.